

Едгар Алън По
Разговор с мумия

Симпозиумът от предната вечер доста добре изопна нервите ми. Бях жалък с отвратителното си главоболие и чувствавах ужасна нужда от сън. И така, наместо да изляза и да се поразходя, както бях намислил, внезапно ме осени идеята, че най-доброто разрешение ще е да хапна нещо надве-натри и да си легна.

Някаква съвсем лека вечеря, разбира се. Между другото аз съм прекалено голям любител на препечен хляб със сирене. Но не е препоръчително да се консумира повече от фунт. Не бих възразил и на два. Всъщност между две и три има разлика, макар и само с една-единствена единица. Аз бих рискувал с четири. Жена ми ще предпочете пет, но за пояснение ще добавя, че тя смесва две съвсем различни неща. Склонен съм да допусна, че едното е абстрактното число пет, а конкретното се отнася до бутилки „Браун Стаут“¹, без които все едно липсва всякаква подправка и човек би трябвало да се въздържа от току-що споменатото блюдо.

И така, след като завърших една обилна вечеря, нагласих нощната си шапчица със съкровено желание да ѝ се радвам чак до обяд на следващия ден, сложих глава на възглавницата и с помощта на чистата си съвест пропаднах веднага в дълбок сън.

Но кога е било да се сбъднат човешките надежди? Едва бях успял да изхъркам три пъти, когато чух бясното дрънчене на звънеца, а след него и нетърпеливите удари с чукчето, което ме разбуди напълно. Минута след това, докато още търках очите си, жена ми дойде и пхна в лицето ми една бележка от моя стар приятел доктор Поннонър.

Тя гласеше следното:

„Добри ми приятелю, на всяка цена елате при мен веднага, след като получите това писмо. Елате, за да разведристе атмосферата. Най-сетне, след дълги и настоятелни дипломатически ходове, аз успях да получа съгласието на директорите на Градския музей, за да направя изследване на мумията – вие знаете за коя става дума. Имам разрешение да махна бинтовете и ако е необходимо, да направя дисекция. Ще присъствуват само няколко приятели и вие, разбира се. Сега мумията се намира в дома ми и ние ще започнем да я разговиваме в единайсет тази нощ.

Вечно ваш:
Поннонър“

Когато стигнах до думата „Поннонър“, установих, че вече съм

1. Марка тъмна силна бира. Б. пр.

съвсем буден. С въодушевление скочих от леглото и като разхвърлях наляво и надясно всичко, което се изпречеше на пътя ми, се облякох наистина удивително бързо и потеглих с възможно най-голяма скорост към доктора.

Там се беше събрала група от нетърпеливи личности, които отдавна ме чакаха. Мумията лежеше изтегната върху масата в трапезарията и още с влизането ми в стаята изследването започна.

Тя беше едната от двойката мумии, пренесени преди няколко години от капитан Артур Сабреташ, братовчед на Поннонър, от някаква гробница до Елейтиаз в Либийските планини, далече над Тива² на Нил. Пещерите, издълбани по тези места, нямат великолепието на тиванските гробници, но в замяна на това представляват по-голям интерес с многобройните си стенописи, които дават възможност на изследователя да надникне в различни сцени от личния живот на египтяните. Говореше се, че гробницата, от която беше взет този екземпляр, била много богата с подобни изображения; стените били изцяло покрити с фрески и барелефи, а статуите, вазите и пищните мозайки говорели за големите богатства на починалия.

Съкровището било поверено на музея в абсолютно същия вид, в който го открил капитан Сабреташ – това ще рече, че никой не бил докосвал ковчега. Цели осем години той остана само предмет на наблюдение зад витрина. Ето как сега мумията беше изцяло на наше разположение; а онези, които знаят колко рядко една антична ценност достига до нашите брегове, без да бъде претършувана, ще разберат веднага, че имамхе основателна причина да се поздравим с тази голяма сполука.

Когато се доближих до масата, видях голяма кутия или сандък, дълъг почти седем фута; широчината му бе около три, а дълбочината – два и половина фута. Той имаше продълговата форма, но не приличаше на ковчег. Отначало предположихме, че материалът е платаново дърво, но когато го задълбахме, стана ясно, че е картон или по-точно *papier mâché*³, изработен от папирус. Той беше богато украсен с рисунки, които представляваха погребални сцени и предмети, свързани с тези обреди, а между тях, чудновато разпръснати, имаше цели поредици от йероглифни знаци, които без съмнение се отнасяха до името на покойния. По щастливо стечение на обстоятелствата между присъстващите беше и господин Глидон⁴; той не срещна никакви затруднения при превода на

2. Един от главните градове в древен Египет. Б. пр.

3. Пресован картон (фр.). Б. пр.

текста, който представляваше просто фонетични знаци, образуващи думата „аламистакео“⁴.

Имахме известни трудности, тъй като искахме да отворим сандъка, без да го повредим, и след като най-после извършихме безупречно тази работа, стигнахме до втори сандък с форма на ковчег, значително по-малък по размери от външния, но подобен на него във всяко отношение. Празното пространство между тях беше изпълнено с растителна смола, която до известна степен беше заличила боите по вътрешния сандък. След като го отворихме (това извършихме с лекота), ние се натъкнахме на трети сандък, също с форма на ковчег, който не се различаваше особено от втория, освен по материала – кедър; той все още излъчваше специфичния, силен аромат на това дърво. Между втория и третия сандък нямаше празно пространство, тъй като единият се вместише точно в другия.

В третия сандък ние открихме самото тяло и го извадихме. Очаквахме да го намерим плътно обвито в ленти от памучен плат или в ленини превръзки, както е обикновено, но вместо тях ние видяхме обвивка, направена от папирус, покрита със слой гипс, позлатена и богато украсена с рисунки. Това бяха картини, отнасящи се до различните предполагаеми задължения на душата и представянето ѝ пред различни божества, а така също и множество съвсем еднакви човешки фигури, които по всяка вероятност бяха портрети на балсамираната личност. По продължение на цялото тяло се простираше колона от йероглифни знаци, които отново посочваха името и титлата на покойника, а също и тези на неговите родственици.

Около врата му имаше яка с нашити по нея стъклени маниста с цилиндрична форма, различни по цвят и подредени така, че очертаваха лицете на божества, на скарабея⁶ и т.н., заедно с небесната сфера. Около кръста му имаше нещо като колан или пояс.

След като смъкнахме папируса, ние открихме плътта – отлично запазена, без каквото и да е доловим мирис, червеникава на цвят. Кожата беше опъната, гладка и лъскава. Зъбите и косата – в добро състояние. Очите (стори ни се) бяха извадени, а на тяхното място имаше много хубави стъклени очи, удивително живи, ако се изключи прекалено вътрешният им поглед. Ноктите на ръцете и краката бяха изцяло позлатени.

4. Джордж Глидон – египтолог и американски консул в Кайро през трийсетте години на миналия век. Б. пр.

5. Звукоподобие на английската дума „мистейк“ – грешка. Тук – „по погрешка“. Б. пр.

6. Свещен бръмбар у древните египтяни. Б. пр.

Поради червенията на епидермиса мнението на господин Глидон бе, че балсамирането е било направено с асфалтова смола, но след като изстъргвахме мъничко от повърхността със стоманено острие и хвърлихме получения прах в огъня, ние усетихме силния мирис на камфор и разни смоли със сладък аромат.

Проучихме много внимателно трупа, като търсехме обичайните отвори, през които се извличат вътрешностите, но за наше учудване не можахме да открием нито един. Всички от групата ни знаеха, че изцяло запазени, неотваряни мумии, се срещат изключително рядко. Обикновено мозъкът се е изтеглял през ноздрите, а вътрешностите през страничен разрез, след което тялото е било обръсвано, измивано и осолявано; после то се оставяло настрана в продължение на няколко седмици, след което започвало така нареченото балсамиране.

Тъй като ние не открихме следа от никакъв отвор, доктор Поннонър беше започнал да приготвя инструментите си за дисекция, когато видях, че вече минаваше два часа. Поради тази причина взехме решение да отложим изследването на вътрешностите за следващата вечер; вече се разотивахме, когато някой предложи да направим някой и друг опит с батерията на Волт.

Да се пусне електрически ток през мумия на възраст най-малко три или четири хиляди години беше, ако не умна, то достатъчно оригинална по замисъл идея и тя веднага обхвана всички присъстващи. Полусериозно-полушеговито ние приготвихме една батерия в кабинета на доктора и пренесохме там египтянина.

След много усилия успяхме да разкрием една част от мускулите на слепоочието, които се оказаха по-малко втвърдени от други места на тялото, но и те, както очаквахме, не показаха никакви признаци на галванична чувствителност при допир на проводника. И тъй като този опит бе решаващ по същество, ние се разсмяхме от сърце на собствената си глупост и вече си пожелавахме „Лека нощ“, когато погледът ми, попаднал случайно върху очите на мумията, се прикова там от удивление. Моят кратък поглед беше наистина достатъчен, за да се уверя, че очите, за които предполагаме, че бяха стъклени и които в началото правеха впечатление с някакво втрещено, почти свирепо изражение, сега бяха плътно прикрити от клепаците, така че се виждаше един съвсем мъничък процент от *tunica albuginea*⁷.

В миг викът ми привлече вниманието на всички върху този факт.

7. Белезникава фиброзна обвивка на очната ябълка. Б. пр.

Не бих казал, че гледката ме уплаши, защото „уплаши“ не е точната дума в моя случай. Възможно е да съм бил малко нервен от силната бира. Що се отнася до останалите, те наистина се опитаха да скрият очевидния ужас, който ги обхвана. Доктор Поннонър беше направо за съжаление. По някакъв странен начин господин Глидон бе станал невидим. А господин Силк Бъкингам, предполагам, едва ли ще има смелостта да отрече, че се отпрати на четири крака под масата.

Както и да е, след като първият шок от изумлението премина, ние бяхме подтикнати, а то е в реда на нещата, към по-нататъшни опити. Нашите действия сега бяха насочени към големия пръст на десния крак. Направихме разрез върху лицевата страна на външната *os sesamoideum pollicis pedis*⁸ и така стигнахме до корена на мускула-отвеждач.

Проверихме батерията и в мига, когато пуснахме ток по разклонените нервни влакна, мумията сви десния си крак в коляното с удивителното движение на жив човек, така че то докосна корема ѝ, след което, изправяйки крайника си с невъобразима сила, удостои доктор Поннонър с такъв ритник, че този почтен господин изхвърча през прозореца като стрела, изхвърлена от катапулта, чак долу на улицата.

Ние се втурнахме *en masse*⁹ навън, за да приберем осакатените останки от жертвата, но имяхме щастието да го срещнем по стълбището, изкачващ се със стремителна бързина, преизпълнен с пламенни идеи и още по-силно желание да продължим нашите опити с най-ревностно усърдие.

И така, следвайки съвета му, ние направихме дълбок разрез на върха на носа на Мумията, а самият доктор го хвана и го изтегли енергично нагоре за по-добър контакт с проводника.

Морално и физически – и в пряк, и в преносен смисъл – ефектът беше поразителен. Най-напред трупът отвори очите си и замига бързо, бързо в продължение на няколко минути, също като господин Барнис¹⁰ в пантомима; след това мумията кихна; на трето място седна; на четвърто размахна юмрук в лицето на доктор Поннонър и на пето, обръщайки се към господата Глидон и Бъкингам, ги приветствува на превъзходен египетски, както следва:

– Господа, трябва да ви уверя, че съм колкото изненадан, толкова и огорчен от вашето отношение към мен. От доктор Поннонър не може да

8. Сесамовидната кост на стъпалото – една от малките кости на големия пръст на крака.

Б. пр.

9. Вкупом (фр.).

10. Известен комедиен актьор от онова време. Б. пр.

се очаква нищо по-умно. Той е един жалък, затлъстял глупак, който никога не е бил нещо по-различно от това, което е сега. Аз го съжалявам и не му се сърдя. Но вие, господин Глидон, а и вие, Силк, вие, който сте пътували и живели в Египет толкова дълго, че човек може да ви вземе за местен жител, повтарям – вие, който сте живели толкова дълго сред нас, че сега говорите египетски така добре, както пишете на родния си език – вие, към когото аз винаги съм бил склонен да изпитвам уважение като към един верен приятел на мумиите, от вас именно аз очаквах по-голяма благовъзпитаност. Какво трябва да си мисля аз, като ви гледам, застана ли там, да наблюдавате кротко как вашите приятели се възползват неприлично от мен? Какви изводи да си направя, след като вие разрешавате на Том, Дик и Хари да ме лишат от моите ковчези и да ме съблекат гол в този ужасно студен климат? В каква светлина (да дойдем на въпроса) трябва да ви виждам аз, след като вие подпомагате и поощрявате този жалък злодей доктор Поннонър да ме тегли за носа?

Разбира се от само себе си, че при създадите се обстоятелства и след като чухме тази реч, ние всички би трябвало да се втурнем стремглаво към вратата, да изпаднем в бясна истерия или пък да изгубим съзнание и поне едно от тези три състояния щеше да бъде напълно естествено. Наистина, нашите реакции щяха да бъдат съвсем правдоподобни. Ей богу, недоумявам как и защо ние няхахме желание нито за едно от тях. Вероятно истинската причина трябва да се търси в духа на епохата, развиваща се, общо взето, по закона на противоположностите, който сега се приема за обяснение на всичко по метода на парадокса и невъзможното. Или в края на краищата изключително естественият и неподлежащ на съмнение тон на мумията не остави място за ужас след нейните думи. Независимо от всичко, фактите са налице – никой от нашата компания не се издаде с прекомерно треперене и не даде да се разбере, че нещо е прекалено объркано.

Що се отнася до мен, аз бях убеден, че всичко е наред, и само се отдалечих на една крачка извън обсега на юмука на египтянина. Докторът пхна ръце в джобовете на своя брич, изгледа строго мумията и лицето му пламна ярко. Господин Глидон поглади бакенбардите си и подръпна яката на своята риза. Господин Бъкингам увеси нос и пхна десния си палец в левия ъгъл на устата си.

Египтянинът, след като го разглежда изключително строго в продължение на няколко минути, най-сетне каза презрително:

– Защо не говорите, господин Бъкингам? Чухте ли какво ви попитах, или не? Я си извадете пръста от устата!

При тези думи господин Бъкингам трепна леко, извади десния палец от левия ъгъл на устата си и за всеки случай пхна левия си палец в десния ъгъл на гореспоменатото отверстие.

Тъй като не успя да получи отговор от господин Б., раздразнената мумия се обърна към господин Глидон и с решителен тон се поинтересува за нашите намерения в общи линии.

Най-сетне, след дълга пауза, господин Глидон отговори с някакви звуци, но поради липса на йероглифни машини в американските печатници, аз ще имам удоволствието да предам в оригинал и изцяло неговата блестяща реч.

Използвам случая, за да отбележа, че последвалият разговор, в който и мумията взе участие, бе проведен на староегипетски; за мен и за другите членове на компанията господата Глидон и Бъкингам изпълняваха ролята на преводачи. Тези господа разговаряха на родния език на мумията с изключителна лекота и неподражаема плавност, но аз не мога да не отбележа, че в резултат от въвеждането на съвсем съвременни метафори (изцяло непознати за египтянина) двамата пътешественици прибгваха от време на време до употребата на нагледни примери, за да могат да предадат някое значение. По едно време например господин Глидон не успя да накара египтянина да разбере понятието „политика“; на края той скицира с парче въглен върху стената някакъв малък господин с цирей на носа, със скъсани лакти на дрехата, застанал върху импровизирана трибуна, левият крак на когото беше изтеглен назад, дясната му ръка сочеше напред със стиснат юмрук, очите му бяха обърнати към рая, а устата му бе отворена под ъгъл от деветдесет градуса. Съвсем по същия начин и господин Бъкингам не успя да предаде изцяло съвременното понятие за „перука“ и побледня чувствително, когато по предложение на доктор Поннонър той се съгласи да снесе от главата си своята собствена перука.

Не е трудно да се разбере, че господин Глидон насочи разговора към огромните облаци, които науката получава от разповиването и изтърбушването на мумии; като се извиняваше по повод на последното и в частност на факта, че единствената по рода си оригинална мумия, наречена Аламистакео, е могла да бъде обезпокоена, той завърши с лек намек (едва ли бе възможно да се очаква нещо друго), че тъй като тези дребни проблеми са вече изяснени, би било добре да се продължи с въпросните изследвания. Тук доктор Поннонър приготви инструментите си.

Става ясно, че по отношение на последните предложения на оратора Аламистакео е имал известни колебания, чиято същност аз не можах

да разбере съвсем точно, но той изрази задоволството си от така поднесените извинения и като слезе от масата, ръкува се наред с цялата компания.

Когато тази церемония привърши, ние веднага се заехме да премахнем щетите, които нашият пациент бе претърпял от скалпела.

Зашихме раната на слепоочието му, бинтовахме крака му и сложихме парче лейкопласт на върха на носа му.

След малко забелязахме, че Графът (изглежда това беше титлата на Аламистакео) леко потреперваше – без съмнение от студа. Докторът незабавно се завтече към своя гардероб и скоро се върна с един черен фрак, ушит по най-добра кройка при Дженингс, чифт небесносини карирани панталони с щрипки¹¹, розова chemise¹² от Оксфорд, шумоляща жилетка от брокат, бяла широка върхна дреха, бастун с извита дръжка, шапка без периферия, лачени ботуши, сламено жълти ръкавици от ярешка кожа, монокъл, чифт изкуствени бакенбарди и богато надиплено копринено шалче за врата. Поради несъответствие в мерките на Графа и на доктора (отношението беше две към едно) появи се малко затруднение, докато нагласим египтянина в тези одежди, но когато всичко бе стъкмено, можеше да се каже, че той е облечен. После господин Глидон му подаде ръка и го отведе до един удобен стол край камината, а докторът веднага дръпна звънеца и нареди да донесат пури и вино.

Скоро разговорът се оживи. Разбира се, всички проявиха голямо любопитство по отношение на забележителния факт, че Аламистакео е останал жив.

– Аз мисля – отбеляза господин Бъкингам, – че вие е трябвало отдавна да сте мъртъв, много отдавна.

– А защо – попита Графът удивен, – та аз съм на малко повече от седемстотин години! Моят баща живя хиляда години и в никакъв случай не беше изкуфял, преди да умре.

Тук последва серия от енергични въпроси и изчисления, от които стана ясно, че е допусната прекалено голяма грешка по отношение на възрастта на мумията. Бяха изминали пет хиляди и петдесет години и няколко месеца, откакто Графът е бил погребан в катакомбите при Елейтиаз.

– Но моята забележка – започна отново господин Бъкингам – не се отнася до вашата възраст по време на погребението (склонен съм да

11. Връзка на панталона, която го опъва под обувката (нем.). Б. пр.

12. Риза (фр.). Б. пр.

приема, че вие все още сте млад); моят намек е във връзка с безкрайно дългия период, през който според собствените ви показания е трябвало да стоите обвит в асфалтова смола.

– В какво? – запита Графът.

– В асфалтова смола – упорствуваше господин Б.

– Ах, да, имам някаква смътна представа за онова, за което говорите; несъмнено ще мога да скалъпя и някакъв отговор, но по мое време рядко се използваше нещо друго освен живачен двухлорид¹³.

– Това, за което ние недоумяваме – каза доктор Поннонър, – е как се е случило така, че след като сте умрели и са ви погребали в Египет преди пет хиляди години, днес вие сте тук жив-живеничък и изглеждате превъзходно.

– Ако аз съм бил мъртъв, както вие казвате – отговори Графът, – тогава е повече от ясно, че и сега би трябвало да съм мъртвец; вече разбирам, че вие сте едва на прага на откритието галванизъм и не можете да правите с него това, което някога беше за нас съвсем обикновена практика. Всъщност аз бях изпаднал в каталепсия, а моите добри приятели решили, че съм умрял или най-малкото трябва да бъде мъртъв, и веднага ме балсамирали; предполагам, че вие сте наясно с основния принцип в процеса на балсамирането.

– Не, не напълно.

– Аха, разбирам – вашето невежество е за окайване. Тъй като сега не мога да се впусна в подробности, налага се да обясня, че балсамирането на египетски означава да се спрат незабавно и за неопределено време всички жизнени функции. Използвам думата „жизнени“ в най-широкия смисъл, като включвам в нея както физическата, така и нравствената дейност, или всичко в един жив организъм. Повтарям, главният принцип на балсамирането у нас се състоеше в незабавното задържане и спиране на всички жизнени функции. И за да бъде кратък, ще добавя, че в каквото състояние е било лицето по време на балсамирането, в същото трябва да остане. Аз имам щастие, тъй като в мен тече кръв от рода на Скарабея и бях балсамиран жив, така както ме виждате сега.

– От потеклото на Скарабея! – възкликна доктор Поннонър.

– Да. Скарабеят беше отличителният знак или гербът на едно много изискано и забележително аристократично семейство. Да тече в жилите ти кръвта на Скарабеите означава да си член на това семейство,

13. Метод за консервация на тъкани чрез впръскване на силен разтвор на живачен двухлорид и алкохол в кръвоносните съдове. Б. пр.

символичен герб на което е свещеният бръмбар.

– Но какво общо има всичко това с факта, че сте жив?

– Как какво общо? Общоприет обичай в Египет е да се изваждат вътрешностите и мозъкът от трупа; само родът на Скарабея не се съобразяваше с обичая. Ако аз не бях от този род, щях да остана без вътрешности и мозък; а без тези две неща е някак си неудобно да се живее.

– Разбирам – каза господин Бъкингам. – Следователно всички мумии, достигнали до нас запазени и непокътнати, са от рода на Скарабея.

– Няма място за съмнение.

– Аз мислех – каза господин Глидон най-смирено, – че Скарабея е един от египетските богове.

– Един от кои? – възкликна мумията, като рипна от мястото си.

– От боговете – повтори пътешественикът.

– Господин Глидон, аз наистина съм изненадан да чуя подобно изказване от вас – каза Графът, сядайки отново на стола си. – Никой народ на земята не е признавал повече от един бог. Скарабеят, ибисът и т.н. за нас бяха(така както и другите са имали подобни същества) символите или средствата, посредством които ние поднасяхме нашето преклонение към Създателя, твърде величествен, за да се обърнем непосредствено към него.

На това място последва пауза. След малко разговорът беше подновен от доктор Поннонър:

– След вашите обяснения остава да приемем за много вероятно, че в катакомбите до Нил се намират и други мумии от потеклото на Скарабея, които са живи.

– Няма никакво съмнение – отвърна Графът. – Всички Скарабеи, балсамирани случайно, докато са били живи, са все още живи. Дори някои от онези, балсамираните нарочно, може да са били пренебрегнати от изпълнителите на техните завещания и са все още в гробниците.

– Ще бъдете ли така любезен да обясните – обадох се аз, – какво искате да кажете с „балсамирани нарочно“?

– С най-голямо удоволствие – отговори мумията, след като ме погледна, без да бърза, през монокъла си, тъй като това беше първият въпрос, с който се осмелявах да се обърна направо към нея. – С голямо удоволствие. Обикновената продължителност на човешкия живот по мое време беше около осемстотин години. Малцина умираха преди шестстотната си година, освен при някое съвсем необикновено стечение на обстоятелствата; някои хора живееха повече от десет века, но осем се считаше за нормална граница. След като бе открит принципът на

балсамирането, така както вече го описах, на нашите учени им хрумна мисълта, че, едновременно със задоволяването на похвалното любопитство, и науката ще спечели немалко, ако тази нормална граница се изживее на части. И наистина, опитът показва, че нещо от този род е крайно необходимо в областта на историята. Един историк например, достигнал петстотингодишна възраст, написва с голям труд една книга и се подлага на грижливо балсамиране, като оставя указания на изпълнителите на своето завещание да го съживят след известен промеждутък от време – да речем след пет-шестстотин години. Върнат отново към живот след изтичане на срока, той без съмнение ще намери своето голямо произведение превърнато в разновидност на бележник със случайно нахвърляни записки, или нещо като литературна арена за противоречиви догадки, гатанки и лични пререкания на цели стада от ожесточени коментатори. Тези догадки и т.н., появили се като обяснителни бележки или поправки към текста, са го замаскирали, изопачили и объркали до толкова, че авторът трябва да тръгне с фенер в ръка, за да открие своята собствена книга. А когато я намери, става ясно, че цялото търсене е било напразно. След като я напише отново, счита се, че негово морално задължение е да се залови веднага и да направи всички поправки по отношение на преданията, съществували в епохата, когато той е живял, изхождайки от собствения си опит и познания. Така че този процес на повторно написване и поправяне на грешките от самия историк, прилаган от време на време от отделни мъдреци, е станал причина да се запази нашата история от израждането ѝ в една съвършена измислица.

– Моля за извинение – каза доктор Поннонър на това място, като постави леко длан върху ръката на египтянина. – Извинете ме, сър, но мога ли да си позволя да ви прекъсна за миг?

– Разбира се, хм, господине – отвърна Графът, като се изправи.

– Просто искам да ви задам един въпрос – каза докторът. – Вие споменахте за поправките по отношение на преданията, нанесени лично от историка, който има пред вид своята собствена епоха. За бога, сър, кажете ни съвсем приблизително какъв процент от тази кабала¹⁴ обикновено се е оказвал правилен.

– Кабалата, както вие я назовахте, господине, е била изнамерена, за да има съответствие с фактите, посочени в истории, които не са били преписвани отново; това ще рече, че във всички случаи не е имало нито

14. Еврейско мистическо учение. Тук в смисъл па съвсем неразбираем текст, главоблъсканица. Б. пр.

една думичка, която да не е била изцяло и напълно погрешна.

– Но тъй като е съвсем ясно – започна отново докторът, – че са изменили най-малко пет хиляди години, откакто са ви затворили в гробницата, аз допускам, че ако не преданията, то поне вашите исторически книги от този период са били достатъчно категорични по въпроса от всеобщ интерес, а именно Сътворението, което, както и вие знаете, е станало само преди десет века.

– Моля! – каза граф Аламистакео.

Докторът повтори своите забележки, но едва след множество допълнителни обяснения чужденецът можа да разбере. Най-сетне последният каза нерешително:

– Признавам, че идеите, които вие изказвате, са съвършено непознати за мен. По мое време не съм чувал за човек, чието въображение го е карало да твърди, че вселената (или светът), както вече казахте, е имала някакво начало. Спомням си как веднъж, но само веднъж, чух да се загатва съвсем неясно за произхода на човешката раса, и то от устата на някакъв мислител. Той употреби тъкмо тази дума, която вие използвате – Адам (или Червена пръст)¹⁵. Всъщност той я приемаше в най-общия ѝ смисъл и във връзка със самопроизволното поклъване от плодородната почва (така, както се пръкват хилядите представители на низшите видове), повтарям, със самозараждането, да речем, на пет огромни човешки стада, които са се появили по едно и също време в пет отделни и почти еднакви една с друга части на земното кълбо.

При тези думи членовете на компанията започнаха да се посбутват, а един-двама се почукаха многозначително по челата.

Господин Силк Бъкингам, след като погледна първо тила, а после и темето на Аламистакео, заяви:

– Голямата продължителност на човешкия живот по ваше време, заедно с обичайната практика той да бъде изживяван на части, както вие обяснихте, трябва наистина да е оказала немалко влияние върху общото развитие и натрупване в областта на познанието. Ето защо аз смея да твърдя, че очевидната изостаналост на старите египтяни във всички клонове на науката, сравнена с постиженията на съвременните хора и най-вече с тези на янките, се дължи преди всичко на превъзходната здравина на египетския череп.

– Аз отново ще призная – с много любезен тон заяви Графът, – че

15. Староеврейската дума „Адме“ – намек за сътворението на първия човек от пръстта. Б. пр.

съм затруднен да ви разбере; моля ви, кажете ми за кои клонове на науката намекувате по-специално.

Тук всички от компанията вкупом надигнаха глас, за да обяснят надълго и нашироко общоприетите хипотези, засягащи френологията и чудото на хипнозата при животните.

След като ни изслуша от начало до край, Графът премина на анекдоти, от които стана ясно, че първообрази на Гол и Спурцхайм¹⁶ са изгрявали и залязвали в Египет преди толкова много години, че са почти забравени, а ловките машинации на Месмер¹⁷ са само жалък трик в сравнение с истинските чудеса на учените от Тива, които са създали въшки-те и много други подобни неща.

Аз прекъснах Графа, за да го попитам дали неговите съвременници са могли да предсказват затъмненията. Той се засмя с немалко презрение и каза, че са били способни на това.

Бях смутен донякъде, но все пак му зададох още въпроси, за да разбере познанията му по астрономия, когато един от групата, мълчал през цялото време досега, ми пошепна, че би било по-добре, ако се обърна по въпроса към Птоломей (независимо кой е той), а също и към някой си Плутарх за *facie lunae*¹⁸.

После аз попитах мумията за запалителните лещи и лупите и изобщо за обработката на стъклото, но още не бях свършил с въпросите си, когато онзи от групата, който непрекъснато мълчеше, ме хвана леко за лакътя, умолявайки ме да бъда милостив в името на бога и да надникна в Диодор Сицилийски¹⁹. А Графът, вместо да ми отговори, само ме попита дали ние, съвременните хора, притежаваме такива микроскопи, с помощта на които можем да правим нарези по камея²⁰, така, както са го правили египтяните. И докато аз мислех как да отговоря на този въпрос, малкият доктор Поннонър успя да се изложи по един изключителен начин.

– Погледнете нашата архитектура! – възкликна той за голямо възмущение на двамата пътешественици, които го ощипаха до посиняване, но без никакъв ефект.

– Вижте – извика той ентузиазирано – фонтана Боулинг-Грийн в Ню Йорк, а ако той е прекалено огромен за съзерцание, тогава

16. Лекар, съвременник на По, псевдоноватори в неврофизиологията. Б. пр.

17. Немски лекар (1773–1815), използвал нашироко хипнозата. Б. пр.

18. „Лицето на Луната“ (лат.) – труд на Плутарх. Б. пр.

19. Древногръцки историк от I век пр.н.е. Б. пр.

20. Художествено изработено украшение. Б. пр.

погледнете само за миг Капитолия във Вашингтон! – Добрият мъничък доктор продължи да описва размерите на обекта, за който ставаше дума, при това с най-малки подробности. Той обясни, че само порталът е украсен с не по-малко от двайсет и четири колони с диаметър пет фута, отстоящи на десет фута една от друга.

Графът изказа съжаление, че не може да си спомни точните размери на някоя от по-известните сгради в града Азнак²¹, чиито основи са били положени неизвестно кога, а развалините му се издигали все още в една огромна пясъчна пустиня на запад от Тива във времето на неговото погребение. Всъщност (като говореше за портали) той си спомни за подобен портал, издигнат в някакъв неизвестен дворец, който се намирал в предградието на Карнак; този портал имал сто четиридесет и четири колони с обиколка по трийсет и седем фута, отдалечени на двайсет и пет фута една от друга. За да се доближи до него откъм Нил, човек трябвало да мине по алея с дължина две мили, където имало сфинксове, статуи и обелиски, високи по двайсет, шейсет и сто фута. А самият дворец (доколкото си спомнял) само от едната страна бил дълъг две мили; обиколката му навярно била около седем мили. Стените му били богато изрисувани с йероглифи отвсякъде – и отвътре, и отвън. Той бе готов да потвърди без колебание, че петдесет или шейсет Капитолии на доктора биха се побрали между тези стени, но не беше съвсем сигурен дали двестатриста подобни сгради е можело да бъдат натъпкани там без усилие. А дворецът в Карнак беше само една малка, незначителна постройка. Всъщност той (Графът) не би могъл да отрече оригиналността, великолепието и съвършенството на фонтана Боулинг-Грийн, описан от доктора. В края на краищата бе принуден да признае, че не бил виждал подобни неща нито в Египет, нито където и да е другаде.

На свой ред и аз попитах Графа какво ще каже за нашите железопътни линии.

– Нищо особено – отвърна той. – Те са много слаби, зле конструирани и несръчно поставени. В никой случай не могат да се сравнят с огромните, равни и прави пътища с метални канали, по които египтяните са пренасяли цели храмове и грамадни обелиски, високи по сто и петдесет фута.

Аз заговорих за нашите гигантски технически сили.

Той се съгласи, че ние също имаме някакво понятие от тези неща,

21. По всяка вероятност палиндром на Канзас, САЩ, който по звучене напомня и за древноегипетския храмов комплекс Карнак. Б. пр.

но ме запита как бих повдигнал колоните, които крепят арките върху покривните греди дори и на малкия дворец в Карнак.

Реших да се престоря, че не съм чул този въпрос и го попитах дали има някаква представа за артезианските кладенци; в отговор Графът само повдигна вежди, а в същото време господин Глидон ми смигна и ми пошепна, че съвсем наскоро някакви инженери, наети да търсят вода, са открили такъв кладенец в Големия оазис.

Тогава аз подхвърлих нещо за стоманата, но чужденецът събърчи нос и ме попита дали със същата стомана може да се изработи прецизна гравюра, подобна на тези, които се виждат по обелиските, макар и направени с медни остриета.

Това ни обезкуражи толкова много, че ние предпочетохме да променим посоката на удара и се насочихме към метафизиката. Поръчахме да ни донесат екземпляр от една книга, наречена „Слънчев часовник“²², и прочетохме няколко глави; в тях не съвсем ясно се говореше за нещо, което жителите на Бостон наричат Великото движение към Прогреса.

Графът само отбеляза, че големите движения са били съвсем обичайни и по негово време, а що се отнася до Прогреса, това било нещо твърде досадно, което никога не е успявало да си пробие път.

После заговорихме за прелестта и голямото значение на Демокрацията, но бяхме прекалено затруднени в желанието си да внушим на Графа съответното чувство за предимствата, от които ние се ползувахме, живеейки в страна, където съществуваша избирателни права *ad libitum*²³ и където нямаше крале.

Той слушаше с видим интерес и в същото време изглеждаше като човек, който се забавлява немалко. След като свършихме, той заяви, че много, много отдавна е имало нещо съвсем подобно. Тринайсет провинции в Египет изведнъж решили да бъдат свободни и да дадат великолепен пример на останалото човечество. Те събрали своите мъдrecи и скалпили възможно най-оригиналната конституция. Известно време нещата вървели изключително добре, само да не бил техният удивителен навик да се хвалят. Всичко завършило с обединяването на тринайсетте щата с други петнадесет или двадесет, но то било извършено по най-отвратителния начин и с най-нетърпимия деспотизъм, който някога е съществувал върху лицето на Земята.

Аз попитах за името на тиранина-похитител.

22. Списание с трансцендентни позиции, осмивано от автора. Б. пр.

23. Свободно, по желание (лат.). Б. пр.

Доколкото Графът можа да си спомни, то беше Моб.

Тъй като не знаех как да продължа този разговор, аз повиших глас и изказах съжаление, че египтяните не са познавали парата.

Графът ме погледна с голямо учудване, но не отговори. В същото време мълчаливият господин ме смушка силно с лакът в ребрата и след като ми каза, че достатъчно съм се бил изложил, поиска да узнае дали аз наистина съм такъв глупак, на когото не е известно, че съвременният локомотив води началото си от изобретението на Херо²⁴, посредством Соломон де Каус²⁵.

Сега вече ни застрашаваше неизбежната опасност да се объркаме напълно, но за голямо щастие доктор Поннонър, след като възвърна спокойствието на духа си, се обърна към спасения и запита дали хората в Египет биха претендирали сериозно за съперничество с днешните люде по най-важните подробности от облеклото.

При тези думи Графът погледна надолу към щрипките на своите панталони, после повдигна близо до очите си единия от дългите краища на фрака и го разглежда дълго и внимателно. Когато най-после го пусна надолу, устата му се разтегли в усмивка, която постепенно стигна от едното до другото му ухо; не си спомням той да е казал нещо в отговор.

Сега вече ние се свързахме, а докторът, обръщайки се с голямо достойнство към мумията, поиска тя да отговори честно и откровено, така както подобава на истински благородник, дали в някой период от своята история египтяните са успели да разберат нещичко от производството на таблетките със захарна обвивка на Поннонър, или хапчетата на Брендрът²⁶.

С безкрайно нетърпение зачакахме някакъв отзив. Но напразно. Отговор нямаше. Египтянинът се изчерви и наведе глава. Никога победата не е бивала така пълна; и никога поражението не е бивало приемано с такава неохота. Аз наистина не можах да понеса повече гледката на бедната и унижена мумия. Взех си шапката, поклоних се студено и си тргнах.

Когато пристигнах у дома, минаваше четири часа и си легнах веднага. Сега е десет сутринта. Станал съм в седем часа, за да напиша тези

24. Херон, александриец, живял във II-I в. пр.н.е. Създал един от първообразите на парната машина. Б. пр.

25. Саломон де Ко (1576–1626). Френски инженер, изложил подробно принципа на действие на парния двигател. Б. пр.

26. По всяка вероятност действителни наименования на лекарства от епохата на автора. Бенджамин Брендрът е английски фармацевт, имигрирал в САЩ. Б. пр.

бележки за благого на моето семейство и на цялото човечество. Впрочем семейството не ще го видя вече. Жена ми е зла и опърничава. Истината е, че този живот ми е дошъл до гуша; отвратен съм и от него, и от деветнайсетия век изобщо. Аз съм убеден, че всичко върви с главата надолу. Освен това изгарям от нетърпение да узная кой ще бъде президент през 2045 година. Ето защо веднага след като се обръсна и глътна чаша кафе, ще се отбия у Поннонър и ще поискам да ме балсамирят за няколкостотин години.

КРАЙ

© 1979 Александър Бояджиев, превод от английски

Edgar Allan Poe
Some Words with a Mummy, 1845

Сканиране, разпознаване и редакция: Борис Борисов, 2008

Публикация

Едгар Алън По
Спускане В Маелстърюм
Сборник научнофантастични разкази
Библиотека „Галактика“ №10, 1979

Редакционна колегия: Любен Дилов, Светозар Златаров, Елка Константинова, Агоп Мелконян, Димитър Пеев, Огнян Сапарев, Светослав Славчев

Подбор и превод: Александър Бояджиев

Рецензент: Светозар Златаров

Редактор: Петър Алипиев

Редактор на издателството: Милан Асадуров

Оформление: Богдан Мавродинов и Жеко Алексиев

Илюстрация на корицата: Текла Алексиева

Художествен редактор: Иван Кенаров

Технически редактор: Пламен Антонов

Коректор: Паунка Камбурова

Американска, I издание

Дадена за печат на 30. VIII. 1979

Подписана за печат на 5. XII. 1979

Излязла от печат на 15. XII. 1979

Формат 32/70×100. Изд. № 1307

Печ. коли 10. Изд. коли 6.48. Цена 1 лв.

Код 08 95366-23231/5704-30-79

Книгоиздателство „Г. Бакалов“, Варна, 1979

Държавна печатница „Балкан“, София

The Science Fiction of Edgar Allan Poe

Penguin Books, 1976

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/6521>]